

Információs társadalom - programok

*információtudományos
és politikai érvelés
file: CSE-GM.doc*

témavázlat

Bevezetés	3-
Elvi szempontok	3-
Stratégiai szempontok	3-
Tervezési, ütemezési szempontok	4-
Globális determinációk	4-
Regionális, lokális determinációk	5-
Szemléletmód	6-
Az információtudatos viselkedés modelljei	6-
Kibontakoztatás: Információs társadalom mindenkinek	8-
Melléklet: Az információtudatos fejlesztési modellek (tudás)tartalma	12-
Melléklet: Információtudatos (gazdaság)fejlesztési politika	14-
Irányadó dokumentáció	17-

Bevezetés

Az információs társadalom paradigma legfőbb rendezőelve a mérés és minősítés újszerűsége, ill. hogy a regionális és helyi érvényesülés alapja a változások felismerése, minősítése és a gyors alkalmazkodás. Az új módszertan az információtudatosság növelése, az információ-ismeret-tudás kezelése korszerűbb megoldásainak azonnali bevezetése, alkalmazása.

A programgeneráláshoz szükséges politikai érvelés a következők szerint modellezhető.

ELVI SZEMPONTOK

Az információs társadalom paradigma információtudományos megközelítés szerint az információtudatosság (és/vagy információérzékenység) magasabb fokát jelenti. Az információjog, a gazdasági fejlettség, és a politikai berendezkedés demokratizmusa (ebben a sorrendben) magasabb fokának kölcsönös összefüggései jelentik és képezik a jövő társadalmának alapjait, s a mai liberalizációs, deregulációs trendek szolgálatják az információs társadalom felé haladás első lépcsőjét.

Ma a legrangosabb nemzetközi (és nemzetek feletti) szervezetek fogalmazznak, ill. hirdetnek meg „információs társadalom”-programokat, néhány fejlett államot (mint az Amerikai Egyesült Államokat vagy Japánt) pedig már információs társadalomként minősítenek. A témával szerte a világban foglalkozó szakértők nagyjából háromféle megközelítés alapján próbálják az információs társadalommal kapcsolatos ismereteket és tudományokat rendszerezni:

- az első vagy legkorábbi a technológiai szemlélet, az információtechnikai ipar, információtechnológia, információgazdaság fogalmak kifejtésével jellemezhetően:
- a második a jogi-adminisztratív szemlélet kibontakozása az információtörvény, információalkotmány, információszabadság, az információs infrastruktúra, információs közmű fogalmak alatt:
- a harmadik a társadalomelméleti szemlélet az információs társadalom paradigma mint kvázikaotikus társadalom interpretálásával.

STRATÉGIAI SZEMPONTOK

Az információs társadalom felé haladás állomásait illetően az összegzett tapasztalatok arról szólnak, hogy mindenekelőtt az információs infrastruktúra nemzeti kialakítása (az elemi készségektől - mint a telefon - az információs közmű kialakításán át a globális infrastruktúrához csatlakozásig bezárólag), majd a foglalkoztatási szerkezet átalakítása és új munkahelyek létesítése, végül a társadalmi (köz)szolgáltatások korszerűsítése és kiterjesztése következnek mint legjellemzőbb fejlemények. Az összegzett tapasztalatok második legfontosabb tanulsága, hogy először az általános liberalizálás, a szolgáltatások „kereskedelmessítése” adja a dinamizálást (mint pl. a távközlés esetében), de azután mindjárt a minimális szabályozás kidolgozásának igénye, új típusú hatóság és felügyelet kialakítása következik, mert az új információs rend vagy tér anélkül nem válhat a társadalmi fejlődés motorjává.¹

Az EU-közeledéssel kapcsolatos magyar elhatározás miatt, de az ésszerű modernizációs tevékenységek ütemezése okán is Magyarországnak elsősorban az Európai Közösség jól dokumentált fejlesztéseit, a szabályozási ajánlásokat érdemes (és kell) követnie. A legfőbb stratégiai programpontok Európában a telekommunikáció liberalizálása, az információ- és kommunikáció-technológiai piac növekedésének (a munkahelyteremtésben és versenyképesség-javításban) felgyorsítása: a társadalmi és szociális dimenziók erősítése, a regionális kezdeményezések figyelembevétele a tagországokban: az oktatás és képzés létfontosságú szerepének felismertetése a versenyben, egy európai uniós oktatási akcióprogram megfogalmazása: erős európai multimédia tartalmi ipar kialakítása.²

TERVEZÉSI, ÜTEMEZÉSI SZEMPONTOK

Az EU programjai

Az információtudományos gondolkodás az információs társadalommal kapcsolatban meghatározott fejlődésmenetet, eszköz- és jogrendszert feltételez. Nem annyira a mennyiségi mutatók és teljesítményadatok képezik az információs társadalom paradigma (politikai, gazdasági, társadalmi) rendszerszervező alapjait, mint inkább az egyéni és a közösségi információjog új harmóniája, az információtechnikai eszközök elérhetősége, az információ- és kommunikációtechnológiai jártasságok, a társadalmi információfogyasztás széleskörűsége. Ha az európai programok és szabályozási törekvések, a tudatos állami és a szerteágazó magánkezdeményezések alapján próbálunk összehasonlítási alapot adni a magyar programkészítőknek, az európai információtechnológiai ipar, a tartalmi szolgáltatások ipar, az EU szakosított szervezetei által készített társadalmi programok jogi-adminisztratív és információs szakmapolitikai útmutatásait számbavéve lehet az információs társadalom magyarországi modelljét felvázolni.³

Egy európai csúcscsoport észrevételei szerint nagyjából négy téma köré csoportosíthatók az információs társadalom programokhoz kapcsolódó legfőbb kérdéskörök:

- mindenekelőtt a foglalkoztatás kérdéskörére (a munkakultúra, a munkaszervezet, a munkaidő és motiváció, a munkaerőpiac alakulása):
 - az életminőség összetevőkre (mint a fogyasztói viselkedés változása, a szociális integráció és kohézió problémái, egészségügy, az információs eszközhasználat-készség, távmunka és emberi kapcsolatok):
 - az oktatás és képzés, a tudástársadalom európai formája, a kulturális sokszínűség megtartása és a közösség viszonya:
 - végül, de nem utolsó sorban a média témakörére (az információmonopólium, a minőség, a véleményformálás szabadsága, pluralizmusa, az „átlátszó” társadalom problémái).

E szakértők megfogalmazása szerint a munka kreatív, kollaboratív, közösségi és gondoskodó aspektusaiban lehetnek alapvető változások. A hatások elsősorban és döntően a szolgáltató szektorban, ill. azokban a foglalkozásokban jelentkeznek, amelyek eddig „védettek” voltak az informatizálástól. Az EU-ban a munkaerő 60%-a, Mo-on 58%-a jelenik meg a szolgáltatás statisztikáiban, abban a szektorban, amely a leginkább el volt zárva a nemzetközi versenytől, ill. hagyományosan az ipar és a mezőgazdaság feleslegessé váló munkaerejének felszívója volt.

GLOBÁLIS DETERMINÁCIÓK

A globális információs társadalommal (GIT-tel) kapcsolatban a magyarizációk a legtöbbet a konvergencia-elveket, a digitális forradalom hatását, a kommunikációs paradigmát, az információs paradigmát, ill. a vállalkozási paradigmát emlegetik, s hogy a technológiai fejlődés nyomása a meghajtó erő, amit a költségek alakulása tesz a gazdasági folyamatok motorjává. A programalkotó információtudományos gondolkodás a következő rendezőelveket hangsúlyozza.

Az egyén és az állam viszonyát illetően az ember egyre inkább az információ révén, semmint a közvetlen tapasztalás útján érintkezik környezetével. A gazdasági aktorok számára döntő az információkezelés és -gazdálkodás minősége (az integrátorok példája, ami a tőke-, tulajdon- és információbirtoklás típusú befolyásgyakorlást jelent az utóbbi túlsúlya révén). Az állami, regionális, lokális intézményrendszer modernizációja információs modelljének átalakításával kezdődik.⁴

Az információkezelési, -szervezési és -gazdálkodási minőséget illetően növelni kell az információtudatosságot az információkezelő készségek fejlesztésével: az információérzékenységet az egyéni és közösségi gazdasági viselkedés helyes orientálása végett. Mindebből következően nagyobb hangsúlyt kell kapni az információ(köz)gazdaságtan fontosságának: mint az információ- és a pénzvilág összefüggései: az információ és az árú vagy termék viszonya (a termék pénzértékének és információértékének mérése): az információ és technológia viszonya (követő technológiapolitikából csúcstechnológiák fejlesztése) viszonyok ismeretének.⁵

REGIONÁLIS, LOKÁLIS DETERMINÁCIÓK

Az információs társadalom paradigmák alapvető törvénye, hogy az információ egyenlő a pénzzel, helyettesítheti azt. A média gerjeszti az üzleti folyamatokat a gyors hozamkonvertálás eszközeként. Az információtőke, a számítógépes készségek és a távközlési alapú innovációk, valamint az információgazdaság térszerkezete szervezik a gazdaságot.

Az információs társadalom kvázi-kaotikus, az államot és a kormányt magasan korlátozó társadalom: az ebből következő jogi-adminisztratív teendők képezik az információs társadalom-programok legfőbb teendőit. Az állami és kormányzati tájékoztatási intézményrendszer átalakulása az új információs rend és tér követelményei szerint és társadalmi konszenzussal mehet csak végbe, s nem az egyes érdekcsoportok szűkítő értelmezései alapján (intellektuális információs szabadság-eszmény).

Az anyag-energia-információ összetétel módosulása az információ javára. Az információ termelési tényezővé (mint a tőke, vagy a munkaerő), áruvá válása. Ma már minden terméknek van pénzürtéke és információértéke is, vagyis az információtartalom a mérvadó. Mind fontosabbak az ipari információgeneráló és feldolgozó tevékenységek (K+F), s egyre újabb formák jelennek meg. A vállalatoknál új információfeldolgozó és ellenőrző tevékenységek, új funkciók működnek különféle menedzsment-szerkezetek formájában. A munkaerőszerkezet felosztható aszerint, hogy információkkal foglalkozó vagy sem. Az információs (termelő, feldolgozó, terjesztő, ellenőrző) tevékenységek egy új gazdasági szetort hoztak létre (4. szektor).

Az információtermelésből kilépő innovációk terjedése, szaturációs hatása bizonyos ciklusokat követ, amelyek a gazdaság hullámainak alakulásában döntő fontosságúak (természetük, tartalmuk, társadalmi és gazdasági hatásuk alapján). Az IT-innovációk strukturális-szektorális (reform- vagy krízisszerű) változásokat generálnak a gazdaságban.

Minden kisebbé, gyorsabbá és olcsóbbá vált (nyersanyag-energia-információ), azzal a költség/teljesítmény arányok látványosan javultak az IT-nek köszönhetően. Az IT javította a termelékenységet klasszikus értelemben a tőke, munkaidő, létesítmény, idő stb. inputok felhasználásában. Az IT növelte a rugalmasságot a termelésben, az új igényeket kiszolgáló műveletek technikai és közgazdasági értelemben is lehetővé váltak (tömegtermelés, kisszériák stb.). Az IT jobb minőséget, nagyobb intelligenciát vitt be a termékbe, növelve a hasznosságot és a fogyasztóvonzó hatásokat. Az IT kitolta a növekedés határait abban az értelemben, hogy a természetes erőforrások felhasználását javította. Az IT alapú berendezések hálózatokba rendeződve, információáramlást hoztak létre a legkülönfélébb összekapcsolhatóságok révén, s ez az új technikai forradalom, ami új gazdasági (növekedési) pályákat hozott létre, s aminek következményeként új társadalmi paradigmák születnek.⁶

Programalkotó SZEMLELETMÓDOK

A túlnyomórészt technológiaelméleti megközelítések a technológiai (szociotechnikai rendszermodell), az ökonómiai (gazdasági), az ökológiai (környezetgazdálkodási), a politikai, a társadalmi, ill. a szellemi-normatív ismeretkörben felsorakoztatott érvek mentén építkeznek. A természeti, társadalmi, ill. humán dimenzió információtudományos rendszerszemléletű kritikai rendezőelveit hangsúlyozva a következőképpen lehet érvelni.

Egy „hosszú távú stratégia” és „általános fejlesztési program” készítése - bár sok hasonló munka készült az elmúlt években - egyedi feladat, különös tekintettel egy adott régió lehetőségeire és a vonatkozó EU-normák összehangolásának előzetes, a szemléletmódot formáló előtanulmányaira. A „regionális operatív program” (cselekvési dokumentáció, megvalósítási terv, ütemezés) készítése pedig nem lehetséges a megalapozott szemléletmódra épülő stratégiai megfontolások kialakítása nélkül. Az „intézményesítési program” az információközpont(ok) létesítésével és a témaorientált információáramlás beindításával indul, mint az információs infrastruktúra kiépítése: informatikai fejlesztések ütemezése: információforrás-kezelés és szervezés beindítása: monitoring (informatikai és információs forrástájékoztatási alapozás) megteremtése és így tovább.

A szemléletmód és a módszertan találkozása a „helyes gyakorlat kézikönyvében” valósulhat meg, ami egyrészt az adaptációs tevékenység (vagyis a létező európai dokumentáció magyarítása), másrészt az egyedi alkotómunka (a helyi adottságok és a mo-i tapasztalatok bevonásával) megalapozója. A következő „menedzsment-tréning”-fázis egy folyamatos (több lépcsős) konzultációsorozatot jelent, amiben a információforrások ismertetése

és a tájékoztatási tevékenység szervezése, a visszacsatolós információfeldolgozás (ismerettár, monitorozás) dominál. Az adott régió „nyilvánosság-munkáját megalapozó program” elsősre nem kommunikációs technikát jelent, kezdetben a tájékoztatást (később mint reklám, marketing, promóciós tevékenységeket stb.) megalapozó információ, ismeretek összegyűjtését és feldolgozását, a kommunikációs stratégia elkészítéséhez alkalmassá tételét jelenti (benne az „információközpont vagy figyelő hálózat” kiépítése, a „régió menedzsméntjének” folyamatos gazdasági, politikai, társadalmi, ill. tájékoztatáspolitikai információellátása különös tekintettel az arculatépítésre stb.).

(A gyakorlati működtetésre példaként az információs forrástájékoztatási módszertan napi és heti információfeldolgozása alapján készült havi témareprezentációs összesítőket mutatunk, amelyeket az előkészítés, programgenerálás és szervezés alatt megkaphatnak az érintettek, ill. időnként konzultációkat lehetne tartani számukra az így felmerült témákban.)

A régió „arculatépítési programja” is többféle tevékenységet jelent, amelyeket nem szabad összekeverni. A konkrét technikákat profi cégekre kell bízni, de a filozófiát az információtudatos szemléletmód alapján kell kidolgozni, minthogy távlatos gazdasági (termelési, foglalkoztatási stb.), politikai (önkormányzati, regionális fejlesztési stb.), kulturális (népi kézműves, művészeti stb.) tartalmakat kell találni a kommunikációs szakemberek számára.⁷

AZ INFORMÁCIÓTUDATOS VISELKEDÉS MODELLJEI

Az „információs” vagy „intelligens régió” megfogalmazásához a következő megfontolásokkal kell számolni. Az információs társadalomban az információtudatosság és információérzékenység a legfontosabb (életet, gazdaságot, politikát stb.) szervező erő. Az információs társadalom gazdaságának törvényei szerint az információtőke, a számítógépes készségek és a távközlési alapú innovációk, ill. az információgazdaság térszerkezete szervezik a gazdaságot. Az információkezelés minősége döntően befolyásolja az egyéni érvényesülést, ill. a regionális és a lokális létezés feltételeit. A fentiekből következően az alábbi információtudatos viselkedésformákat tekintjük fontosnak az információs társadalom-programok eredményes adaptálása szempontjából.⁸

Lokális személyiségtípusok: a kapuemberi szerepek működtetése

Minden lokális egységnek rendelkeznie kell egy kapuemberrel, aki a közvetítő személy (vagy infomedier vállalkozás), az információforrások, a gyors információelérési utak ismerője. Az információtudomány beszél a kapuemberi szerepekről mint amelyek az információgyűjtés, szelektálás, tájékoztatás műveletet fogják össze. (Tulajdonképpen a reformkor lokális - helyi - személyiségei, akik az Országgyűlési Tudósításokat vagy a Hölgfutárt járaták, s a helyi közösségeket azok alapján tájékoztatták, ilyen szerepeket betöltő kapuemberek voltak.) A kapuemberek legfőbb szerepe abban van, hogy a forrástájékoztatásként megfogalmazott információs szakértői munka révén a globális ismeretek elérésében, ill. a lokális ismeretek (tudás) közvetítésében végeznek a helyi társadalom szempontjából nélkülözhetetlen munkát. A regionalitás és lokalitás működése szempontjából a globális ismeretek (tudás) elérése és a lokális ismeretek (tudás) közvetítése egyenrangú feladatok: a helyi (kis)közösségek eredményessége szempontjából meghatározó együttes és egyenrangú működésük.

A kapuemberi szerepek működtetése (legfontosabbika az információforrás-kezelés) a globális és a lokális információs infrastruktúra rutinszerű kezelésével, az információs közmű működésének, a globális információforrások rendezőelveinek ismeretével a globális tudás (mint információkínálat) elérését, ill. a helyi tudás (mint összegzett lokális ismeretek) közvetítése, megismertetése, hasznosítása segítése miatt nélkülözhetetlen.

Az információtudatos település (intelligens település, teleház stb.)

A lokalitásnak rendelkeznie kell kapuemberekkel és egy információs központtal a regionális és globális információs közműhöz csatlakozás intellektuális, technikai és technológiai feltételei biztosítása miatt. A technológiai alapok megléte feltételezi az on-line összekapcsolódás lehetőségét, a hálózatokban működés és információ/adatkezelés intelligenciáját birtokló számítógépi adottságokat. Az intellektuális alapok megléte feltételezi a helyi (iparüzési, kulturális, turisztikai stb.) ismereteket tartalmazó kollektív tudás mint információhalmaz, adattár stb. kezelésének és mobilizálásának, közvetítésének adottságait.

Az információtudatos lokalitás (település) nemcsak eléri a globális (nemzetközi) és regionális (országos) információforrásokat (mint pl. az EU-fejlesztési forrásokat), hanem megfelelő formában mobilizálni tudja a saját információvagyonát (tudásbázisát, unikális termelési, kulturális, turisztikai stb. adottságait) is. Az információtudatos település saját infrastruktúrájáról gondolkodva mindenekelőtt tehát az információforrás-központját hozza létre.

Az információtőke szerepe a helyben maradásban

A lokális információtőke - mint az egyéni és kollektív helyspecifikus ismeretek - hasznosításának döntő szerepe van a lokális/helyi (kis)közösségek megmaradásában, érvényesülésében, a globalizációs trendekkel és tendenciákkal ütközésekben vagy a harmóniában élésben, ill. az adaptáció segítségével. Az adaptációs készség, a vállalkozni tudás, a helyi ismeretek (mint pl. a tájvédelmi tudatosság) szervezett felhasználása döntő a helyi adottságok hasznosításában, végső soron a lokalitások életképességében.

A tájékoztatás társadalmi tükör szerepének fontossága a helyi élet szervezésében

A tájékoztatás társadalmi tükör szerepének működtetése regionális és lokális feladata egyéni és közösségi felelősség, a helyi önkormányzati intézmények, a helyi értelmiségiek, a kapuemberek, a civil szerveződések stb. egyformán felelősek működtetéséért. A tájékoztatás társadalmi tükör szerepe szembesíti az egyént és a közösséget (lakosságot stb.) viselkedése racionális és irracionális összetevőivel, a közösség érvényesülési esélyeit javító ésszerű változások szükségességével. Ebben meghatározó a helyi média szerepe: az éntükör, a mitükör, a helyi eseménynapló működtetése a helyi ismeretek kezelésében és karbantartásában nélkülözhetetlen médiaszerep. Az újdonságok megismertetése, a tradíció ápolása és a retrográd tartalmak leépítése, mind a tájékoztatásért felelősök feladata. A tájékoztatás társadalmi tükör szerepének helyi gyakorlói az értéktermelés, a gazdasági információ, a marketing, a tökevonzó képességek stb. közvetítésével a lokális közösségek életének legfőbb szervezői.

A modellezés, stratégiai szempontképzés, módszertan leírása, ill. a háttéranyagokban alkalmas érvrendszer kiemelése, valamint az irányadó dokumentáció meghatározása után az operatív politika megfogalmazása következik. Ebben a mérnöki technológiai (rendszer), a mérnöki gazdasági (hasznosság) és a mérnöki intellektuális (minőség) szemlélet szerint megközelítés legyen a mérvadó.

IT-stratégia a régióban

Az információs társadalom programok és minősítések megszerzése a technológiai ismérveken túl a közösség(hálózat)szervezések és (információstudatos, intelligens, tudás stb.) térszerkezetek fejlesztésével párosulnak. Ez a regionális stratégiai fejlesztési koncepciókban az erősen városiasodott és a teljesen nyitott tanyavilág) terek közötti lehetőségekkel és szükségszerűségekkel jelenik meg. Kiemelt hangsúlyt kapnak a közösségépítő hálózatok (mint a National Community Building Network példája az amerikai információs társadalomban), amelyek a következő (internetes) közösségi szempontokat emelik ki:

- erősíteni a közösségeket holisztikusan (integráció a hagyományos közösségfejlesztés és a humánszolgáltatás-stratégia között),
- létrehozni helyi kapacitásokat a problémamegoldásra, kapcsolatokat létesíteni (és ápolni) a közösségek és a forrásintézmények között,
- nézet(azonos) közösségeket szervezni a kisebb lokális (helyi) méretekből nagyobb regionális méretekre, felszámolni a gazdasági és/vagy társadalmi izolációkat, integrálni a gyenge közösségeket a mainstream-lehetőségekkel,
- faji és etnikai problémák kezelése mint gazdasági és társadalmi hátrányok felszámolása,
- felismerni a regionális és lokális közösségi értékeket mint informális (és információs) hálózatszervező minőségeket, erősíteni azokat,
- gyorsabb, szélesebb és mélyebb részvétel (elköteleződés) fejlesztése és szervezése a politikai döntésekben, kompetenciaközösségek szervezése a saját (helyspecifikus) problémák megoldására:
- számítási, mérési, minősítési mechanizmusok és eljárások készítése, adaptálása a közösségi normák szellemében a fejlesztési akciók értékelésére.

Az információtudatos regionális fejlesztési politika alapja egy új gazdaságirányítási szemlélet is, amelyet az új, reflexív gazdaságfigyelő (értékelő, elemző) rendszerszemlélet táplál, amit a fokozott (gyorsabb és széleskörűbb) információcsere és a gyorsabb politikai revíziók (adjustment) követnek, majd az intézményes tanulás következik mint a tudás bázisú gazdaság-, politika- és társadalom-irányítás új alapja. A regionális és lokális fejlődés bázisát pedig a tudományos (excellence) centrumok⁹ alkotják, amelyek információ/ismeret/tudás bázisát a helyi igényeknek megfelelően kell mobilizálni.

A regionális és lokális fejlesztéspolitika prioritásait illetően is döntő az információtudatosság, vagyis az ipari és a mezőgazdasági profilok teljes revíziója szükséges a vidékfejlesztés távlatainak kijelölésekor.¹⁰ A fent említett szempontok szerint elbírálásban fontos egységesen látni az EU fejlesztési forrásszervező szemléletét, amennyiben a regionális fejlesztési (ERDF), a szociális (ESF), az agrárorientációs és garancia (EA-GF), a közösségi kezdeményezések (LEADER, INTERREG), kohéziós, ill a felhasználóbarát információs társadalom (IST) programok alapjait az információtudományos rendszerszemlélet alapján működtetik.

A szorosabban vett információpolitikai programokat nézve az EU először a STAR, a Telematique, majd az ORA programokkal célozta meg a regionális információs társadalmat, az információtudatos (intelligens) régió fejlesztését. És mielőtt e programok újtukra indultak minősíteni kellett a célterületeket, amit az egységes „index of rurality” alapján végeztek el.

(Eszerint az EU 1%-a városi és 62%-a vidéki, falusi környezet, a 153 milliós lakosság harmada él a vidéken, ahol az össz-GDP 20%-a képződik.)¹¹ Az információtudatos és tudás alapú fejlesztési politika a városi és vidéki környezet, az ipari és mezőgazdasági termelési struktúra és adottságok revíziójával mindezek után az „integrated rural development” programstratégia alatt

- igyekezett felmérni a jövedelemtermelést (mennyire irányítja a tradíció és mennyiben a gazdasági racionalitás: milyen alternatív (jövedelem)termelési megoldások lehetségesek:
 - megvizsgálta milyen megoldások jöhetnek szóba a gazdasági szabályozók megváltoztatásával, ill. más területeken (oktatás, egészségügy stb.) gerjeszthető innovációs robbanással:
 - megcélozta a legfejlettebb csoportok (középrétegek) elérését a lokalitásokban, vállalkozási potenciáljuk segítségével a munkahelyteremtési esélyeket javítani stb.:
 - megpróbálta elérni (és nem ritkán megkövetelni), hogy a lakosság aktívan vegyen részt a fejlesztési erőfeszítésekben:
 - azonnali és radikális racionalizálást hajtott végre az állami, kormányzati, önkormányzati adminisztrációkban.¹²

Az információs társadalom-programok fejlesztési modelljeit tárgyaló művek (köztük is a Castells-i fejlődésmodell) szerint a fejlesztés információs módja nem lehet spontán, csak (információ)tudatos. Amennyiben a számítógépes készségek terjedése révén javul a termelékenység mindenütt. A vonatkozó decentralizációs trend és az integráció nyomán új (gazdasági) aktorok lépnek be globális és egyben lokális piacra. Ezalatt egyre határozottabb, permanens szegregáció megy végbe a magasan kvalifikált tudásmunkás (döntéshozók) és a rugalmas fizikaiak között. Jellemzően erős az információáramlás ellenőrzése az erőcsoportok, befolyásellenőrök, lobbik részéről, de a kormánynak, önkormányzatnak be kell avatkozni a társadalmi dinamika és értékrend nevében.

Jellemző fejlemény azután a városi és vidéki régiók közötti viszony megváltozása, amiben súlyos gond a helyi hiány pl. azzal, hogy konfliktus van a tudásmunkások iránti kereslet és az azokat kibocsátó oktatási kapacitások között. Vagy azzal, hogy a gazdasági/politikai aktorok és szervezetek jobban hagyatkoznak a globális gazdasági/politikai törvényszerűségekre, és kevésbé a helyi társadalom szociális összefüggéseiből következő törvényszerűségekre.

Jellemző fejlemény az aktorok térbeli elhelyezkedése, a lineáris vagy egytevékenységű térség, kistérség gondjai, a vonatkozó makrokommunikációs programok szervezése, hogy a regionális programot tervező, szervező, kivitelező miként teheti egymás partnereivé a gazdasági aktorokat, miként szervezi egymást erősítő hálózatba azokat.

Jellemző minőség a humántőke és az információs vagyon viszonya, amelynek minősítése eléggé elhanyagolt Mo-on. A családi információvagyon mint humántőke készlet szerepe a belső migrációban, ill. a helyben maradásban válik fontossá, amennyiben helyspecifikus és nem specifikus tudásból áll. A helyspecifikus információtőke és humántőke az egyén, ill. a család helyi érvényesülésében testesül meg, a foglalkozásának és munkakultúrájának története alapján.

Online kormányzat

A téma logikai vezetője a „good governance” koncepció és elv, amelyben a megyei, városi, falusi, községi térségi információs rendszerek működését minősítik úgy, ahogy a Toffler-féle Progress of Freedom Foundation megszövegezte a 21. századi és 3. hullámos kormány és önkormányzat működését (amelyik kicsi, de nem gyenge, on-line elérhető, nyílt platformok dokumentálják működését). Az online kormányzás alatt az EU-ban a következő regionális és lokális információs rendszerek és fórumok közvetlen elérését kell biztosítani:

- statisztikai (gazdasági, társadalmi, népességszámítási stb.),
- mezőgazdasági (árinformációs és közvetítő szolgáltatások stb.),
- oktatási,
- közegészségügyi (orvosi) és ellátási (állampolgári),
- jogi és pénzügyi szabályozási,
- gazdasági, üzleti regisztrációs,
- kifelé irányuló, piaci kereskedelmi,

- természeti erőforrás, energia, időjárás-előrejelző,
- idegenforgalom, vendéglátóipari,
- föld-, víz-, légtérhasználati,
- földtulajdon, infrastruktúra, közmű stb.

A központi megyei, regionális, lokális fejlesztési szervezetek informatizációs erőfeszítései a következő területekre koncentrálnak:

- a közérdekű, közhasznú és közbiztonsági információs rendszerek, ill. szolgáltatások felállítása állami és EU-ós informatizációs programok segítségével:
- a városi, falusi, községi információs közművek felépítése:
- a beruházni az emberbe típusú programok.

A tervezés és programbonyolítás helyi adottságainak figyelembevételével lehet (érdemes) rövid megtérülésű, teljesítésű programokat is indítani, s ennek szellemében kellene a régióban/lokálisban számolni azzal, hogy mennyiben lehet végpont-csatlakozásokat, elérést és hozzáférést biztosítani: milyen vonatkozó törvényi és jogszabályi változásokat kell előkészíteni, lehet-e 1-3 éven belül minden háztartásban telefon, vagy minden gyermeknek hozzáférést biztosítani stb. Az információs közmű kiépítése központi akaratot igényel, ill. a regionális jövedelemterképek szerinti infrastruktúra-támogatásokat kell alkalmazni. A stratégiai operatív szempontok a következők.

1. Az állami/kormányzati, önkormányzati bürokrácia folyamatos képzése, konzultációs tájékoztatása, az információ tudatos (ami forrásismeret és szolgáltatási készség is) magatartás elérésére.

2. Állami/önkormányzati (központi és hiteles) információkibocsátók online összekötése egymással, ill. az intelligens vagy teleházakkal stb.

3. Nemzeti, regionális, térségi informatizációs programok bonyolítása (állami), koordinálása (magán): itt kell megjegyezni, hogy mo-on az állami informatizációs költségvetés mint ITá-programok leosztása a kormány részéről késik).

4. Az ügyintézés számítógépesítése (szingapúri számítások szerint az 1986-os hasonló program minden egyes dollárja 2,71 dollár megtakarítást jelent ma).

5. A mérési és minősítési követelmények szerint minden intézmény éves információs jelentést köteles készíteni, beszámolva a programok haladásáról.

6. A folyamatosan keletkező, születő, érkező stb. vonatkozó információ folyamatos értelmezése és értékelése, vállalkozástámogatás, szociális kohézió, egészségügyi korrekciós programok stb.

7. Erős helyi információs ipar fejlesztése, ami az ipari és az agrártermelés, szolgáltatás sokkal eredményesebb működését elősegítő intermedier-vállalkozások szervezésének segítségét jelenti. Itt jelenik meg a mikroszférában a reindusztralizáció (az információ tudatos iparpolitika), az ipari és az agrár (termelés, ill. szolgáltatás) új viszonya.

8. Végül önkormányzati feladat a helyi lakosság és vállalkozások segítése az elektronikus hálózatokhoz csatlakozásban.

A „beruházni az emberbe” típusú regionális program (amely egyébként generikus program „is” az EU-ban) mikroszinten a következőket jelenti.

1. Felmérni az információtechnológiai humán erőforrást a térségben, megtervezni a javítás lehetőségeit.

2. Az információtantárgy-informatika oktatása és képzése alapjainak megteremtése.

3. Iskolai/háztartási PC-k biztosítása, ill. éves felmérése a rendelkezésre állásnak.

4. A térség túltermelési készleteinek (gyümölcs, tej stb.) iskolai szolgáltatásba adása az eü/szocpol/kohéziós támogatások terhére.

5. Nemzeti és helyi közösségépítő programok szervezése a közös érdeklődés alapján.

A szerteágazó fejlesztési terület egyik döntő témája a digitális személyiség (digital individual, digital persona) minősítése (hitelesítése és érvényesítése). Az aktív vagy passzív digitális személyiség (legyen az beteg, vagy rab, nyugdíjas vagy átutalásban fizetését kapó dolgozó, bankszámlatulajdonos stb.) nagy kihívás a Mo-nak, de lehet cél a csatlakozás idejére, hogy mindenki digitális személyiség lehessen.¹³

E tárgykörben az információs társadalom programok a technológiai készségek biztosításán túl, a Foucault-i governmentális elvet követve, elsőként a centralizáció és koordináció címén azt az állami akaratot képviselik, amely az információ közjő jellegét biztosítja. Másrészt az intenzifikális révén a társadalom és az egyén szintjén is felerősíti a gazdasági növekedés, az életminőséget javító megoldásokat. Harmadrészt az új ismeret/tudáshasznosítási formák révén az előző két összetevő elemeinek adaptálását segíti.¹⁴

1. A regionális-lokális forgatókönyv makromodellezése felől

- a regionális-lokális gazdaságtani modellezés:
- a régió-lokalitás társadalomkép modellezése:
- a gazdasági régió-, lokalitásminősítés és -képzés szempontjai:
- a regionalitás-lokalitás történelmi alapjainak aktualitása:
- a regionalitás-lokalitás mérhetősége.

2. Regionalitás és lokalitás a makropolitikák forrása felől

- önkormányzati tevékenységek és információtársadalom-programok:
- a regionális-lokális gazdaságfejlesztési programok:
- az állam változó szerepéből következő programok:
- gazdasági szerkezetváltási és lokális politikai programösszefüggések.

3. Regionalitás és lokalitás az információtudatos viselkedés felől

- lokális személyiségtípusok: a kapuemberi szerep:
- az információtudatos település:
- az információtőke szerepe a helyben maradásban:
- a tájékoztatás társadalmi tükör szerepe a helyi élet szervezésében.

4 A regionális-lokális forgatókönyv generálása felől (leíró vagy normamodellek)

4.1 a regionális gazdaságtani modellezés:

- a gazdasági növekedés és fejlődés regionális összefüggései,
- a diszparitások oka és mértéke,
- válságkezelés és programkészítés,
- fejlődésmodellezés:

4.2 regionális együttműködések szervezése:

- öntevékeny kezdeményezések,
- térinformatikai adottságok és távlatok,
- integrációs mechanizmusok működésének minősítése:

4.3 erőforrásallokáció:

- információforrások és
- humán források számbavétele,
- programelbírálás.

5. A regionális-lokális forgatókönyv generálása (ismeret vagy tudás bázisú modell)

5.1 Az információtudatos, tudás bázisú modell: regionalitás 1.

- a természetes vagy földrajzi régiós ismerettár,
- állam/köz/igazgatási régiós ismerettár,
- funkcionális régiós (ipari, mezőgazdasági, turisztikai stb.) ismerettár,
- gazdasági régiós (fejlődő, válság-, hátrányos helyzetű) ismerettár,
- szociológiai, antropológiai, urbanisztikai stb. régiós(városias,

aprófalvas stb.) ismerettár,

- statisztikai régiós (NUTS 1-3-ig regionális, NUTS 4-5 lokális) ismerettár.

5.2 A gazdasági régióminősítés és -képzés: regionalitás 2.

- húzórégió: ahol a foglalkoztatottság- és a termelékenység-növekedés az országos átlag feletti,
- fejlődő régió: ahol a termelékenység növekedése az országos átlag feletti, de azt a foglalkoztatottság csökkenése révén érik el (ezek a munkahelyvesztő növekedés példái),
- hanyatló régió: ahol a termelékenység növekedése csak az üzembezárásokkal tartható fenn,
- válságrégió: ahol a gazdasági aktorok és vállalkozások már elveszítették versenyképességüket, a létszámleépítések sem hoznak termelékenység-növekedést,
- struktúraőrző régió: ahol a termelékenység drasztikus csökkenése mellett a központi támogatott foglalkoztatással próbálják a lepusztulást fékezni,

- protekcionista régió: ahol a termelékenység csökken, de a foglalkoztatás az állami beavatkozás hatására az országos átlagnál magasabb.

5.3 A regionalitás történelmi alapjai, ill. új tartalmak: regionalitás 3.

- a történelmi régiók helyreállása (mint pl. a határainkon túlnyúló gazdasági régiók sorsának alakulása: Győr-Sopron-Pozsony, Kárpátalja stb.),
- a határövezetek helyreállítása (az elmúlt 50 évben szinte elháltak, s ezek fejlődtek a leggyorsabban az elmúlt 10 évben),
- történelmi nagyrégiók rekonstrukciója (példa Erdély, ahol a románok nem fejlesztették, ill. adminisztratív akadályozták a szinmagyar lakosságú régiók fejlődését),
- a régiók újraintézményesülése (ill. a régiószerveződések újrafogalmazódása: Alpok-Adria, Kárpátalja stb.),
- a regionalizmus mint bizonyos szuverenitások kialakulása, ill. megszilárdulása.

5.4 A regionalitás mérhetősége (minősítés, normák, statisztika) regionalitás 4.

- a földrajzi és demográfiai adottságok, ill. különbözőségek minősítése: geográfiai adottságok, demográfiai, foglalkoztatási, szakképzési stb. normák,
- az urbanizációs adottságok, mint a közlekedés (megközelíthetőség és a környezettisztaság viszonya): az úthálózat, kommunikációs infrastruktúra, közműellátottság stb.,
- a gazdasági adottságok, mint pl. a gazdasági aktorok teljesítménye (vállalkozási hajlandóság stb.), a gazdasági ágazatok térbeli koncentrációja: a struktúraváltási készségek minősége stb.,
- az életszínvonalbeli (életminőség) adottságok: fogyasztási viszonyok, ár-, bér típusú különbözőségek, háztartásstatisztikai eltérések, kulturális, oktatási, szociális ellátottság stb.

Tudás alapú gazdaság

Az információtudatos iparpolitika: a) az információ output és input felmérése, az információ mint termelőerő és termék: b) az információgazdaság térszerkezete (globalitás és regionalitás): c) a szellemi-tőke-termelés és értékesítés: d) az ehhez tartozó politikai menedzselés d) új retorika (információtudosság, kkv-k, kockázati tőke), e) új stratégia (termőföld, turizmus, információtermelés), f) duális munkaerőpiac (low-tech, high-tech)

Online kormányzás - az önkormányzati tevékenységek az információs társadalmakban

Az elektronikus demokrácia mint utópia három évtizedes múltat tekint vissza, az információtudományos megközelítésben minősített városi (önkormányzati) információs közmű működése is másfél-két évtizedes. A legfejlettebb információs társadalomban (az USA) már több mint ezer város jelenik meg az interneten, 200 városban működik civil hálózat,* s az EU-tagországok mindegyikében 30-100 város működteti szolgáltatásait valamilyen számítógéppel segített, hálózatba szervezett formában. Az EU Telecities programja már jelentős önkormányzati hálózatot hozott létre a helyi politikai működés segítésére: Berlin, Bologna vagy Manchester elektronikus önkormányzati rendszerei hatalmas tapasztalati anyagot kínálnak.

A fokozott aktivitás két forrása - ti. az állami segítséssel, ill. a magánkezdeményszerűen létrejött hálózatok - eltérő tevékenységeket ösztönöz. A központi kormányzati és a helyi önkormányzati politikák az állampolgári részvétel információtudatosságát próbálják erősíteni, különös tekintettel a szavazói hajlandóság igen jelentős gyengülésére világszerte. Az alulról jövő (civil) kezdeményezések viszont az állami, közületi szférán kívüli érdeklődést, ill. kötelezettségeket próbálják interaktív kommunikációs csatornához juttatni. A antwerpeni „Digital City” egy városi információs közmű, amely az önkormányzat és a városi polgárok kommunikációját lehetővé teszi, elektronikus vitacsoportokat működtet, a várospolitikai kommunikáció bevezető tájékoztatási platformja, szociális telematikai programok hordozója stb., napi 1.700 lakossági ügyintézési „látogatással.” A közműnek tagjai a 100.000-es nagyságrendű háztartási, a 150.000-es munkahelyi és az 50 nyilvános terminálon át kommunikálnak.

Tudás alapú gazdaság, információtudatos iparpolitika

(érvek az amerikai és európai fejlesztési tapasztalatok alapján)

Számos tanulmányt készült arról, hogy milyen kormányzati politika kell nemzeti és regionális szinten az ipari szerkezetváltáshoz, s ezek közül a konzervatív kormányok által kidolgozott és követett elveket ismertetjük. Az összegzett tapasztalatok szerint a követett megoldásokat illetően jelentős változás történt, amennyiben a nyugati európai kormányok által teljes egyetértéssel követett megoldások (a politikaformálás hagyományos eszközeivel, mint a tőkejuttatások a mobil befektetések vonzására) már nem egyértelműen alkalmasak a szélesedő regionális egyenlőtlenségek felszámolására. A regionális forráselosztás kiegyensúlyozása, a makroökonómiai kezdeményezések eljuttatása lokális szintekre nem volt igazán eredményes, s ezért az USA kormányok a lehetséges megoldások megtalálására tudományos, szakértői kezdeményezéseket tettek az 1960-1970-es évek tapasztalatai alapján, az 1973-1982 közötti gazdasági krízishelyzetek feldolgozásával. Ennek eredményeként a következő amerikai kormányok már nem annyira a különböző földrajzi térségek megsegítésének politikáit követték, mint inkább ún. növekedési központok kijelölésével, ill. azokhoz társulón az állami munkákba beruházásokkal éltek, amelyek azután további befektetéseket vonzottak a magánszektorból.

A francia szabályozási iskolaként emlegetett megközelítések érvrendszerében a kapitalista fejlődés korszakolását egymást követő „akkumulációs rezsimek” és „szabályozási megoldások” révén képzeltek el. Utalva egyben arra, hogy a jelenlegi kapitalista fejlődés új tőkeakkumulációs rezsimek kifejlődése irányába mozog (bár a rugalmas akkumulációnak az új rezsimek az 1980-as évek derekán inkább még csak tendenciát jelentettek, mint egy teljesen kialakult termelési és fogyasztási modellt). Az új modell a tőke:munkaerő viszony átalakulására, új nemzetközi és régióközi munkaerőpiaccal, nem utolsósorban az állam és az állami szektor új szerepére épült.

* A civil társadalmat megjelenítő hálózatba szerveződő közösségi szolgáltatások természetesen a hagyományos önkormányzati státuszú közérdekű, közhasznú és közbiztonsági információs szolgáltatásokon kívül értendők.

A problémahalmaz (mint területi gazdasági problémák együttese) ugyanaz minden fejlett és kevésbé fejlett kapitalista országban: a régi ipari városok és régiók hanyatlása, a munkanélküliség koncentrációja, belsővárosi területek lepusztulása stb., de egyben ezekkel jártak nagyobb összefüggésekbe rendeződő gazdasági és társadalmi trendek is, mint pl. a város-falu mobilitásváltás, a szolgáltató szektor növekedése, a gyárpar hanyatlása. Közben a sajátos jelenségek mint következmények lokális szinten, a szélesebb skálán mozgó nyomásgyakorló erők a gazdaság egészében jelentek meg, átalakítva azt, majd megjelentek a nemzetközi kapcsolatokban is, növelve azáltal a termelés és a pénzügyek internacionalizálódását.

A politikai környezetben mindezt úgy modellezzük, hogy a nemzetgazdaságokra ható külső nyomások hasznosak voltak az állami gazdaságpolitikák változásainak (átalakulásának) kiváltásában, ahogyan a keynesiánus szabályozó apparátusokat fokozott nyomás alá helyezték, s tulajdonképpen ezek az események és folyamatok eredményezték a politikai konzervativizmus feltámadását (ami vezetett azután a konzervatív kormányok megválasztásához, különösen a Reagan- és a Thatcher-adminisztrációkhoz, amelyek a modellt adják).

Az állam változó szerepe

A supply-side politikák, a szigorú monetáris politikák, a termelésbővítés ösztönzése forogtak a politikai viták középpontjában, s ezzel egyidőben egy merőben új állami szerepvállalást készítettek elő: amennyiben a retorika szintjén a kormányzati be nem avatkozás uralkodott, aközben a valóságban a kormányzati beavatkozások újszerű formáit készítették elő.

Újszerű (állami) forrásallokáció

Így hangsúlyozzák a szakértők, hogy miközben a számos közösségi szolgáltatás megszüntetése volt napirenden az állam visszavonulása értelmében, ugyanakkor a közbeszerzési (különösen a haditechnikai, védelmi célú) eljárásban a belföldi gyártókat, a regionális központokat támogatták, a forrásallokációban a high-tech centrumok támogatása szolgálta ezt a feladatot. Az amerikai példában ez a trend a katonai kiadások terítésében bekövetkezett új szemlélet, ami a high-tech központok kiugró fejlődésében, azzal együtt a regionális fejlesztési politika megvalósításában játszott kiemelkedő szerepet.

A legnagyobb állami költségvetési tételek: a katonai-védelmi, az egészségügyi-szociális, az oktatási kiadások forrásallokációja regionális fejlesztési direktívák mentén a gazdasági szerkezetváltási, regionális egyenlőtlenségeket felszámolni igyekvő politikák megvalósításában: lényegében erről szól az USA és a UK látványos fejlődése a konzervatív kormányok megalapozta úton.

Regionálispolitikai váltás

A másik lényeges változás az önkormányzatiság és a regionális politika megerősödése mint a kormányzati iparpolitika főáramának célkitűzése. Az állami költségvetés csökkentése, ill. az állami források kivonása az iparpolitikai támogatási politikákból amúgyis ebbe az irányba hatott. Másrészt a munkahelyteremtő támogatási formák preferálása a tőkebefektetés-vonzással szemben hatástalannak vagy kevésbé hatékonyak bizonyult. Harmadrészt a regionális politika mint szociálpolitikai szemlélet helyett a regionális politika gazdasági szabályozási politika lett a nemzetgazdasági és/vagy makrogazdasági politikák kiegészítésében.

Az új technológiapolitika (belső fejlesztés, t-transzfer, vásárlás stb. formákkal) ugyancsak hatott a regionális politikára, az önkormányzatiság megerősödésére, elsősorban a közbeszerzési eljárásokon keresztül. Az érzékeny gazdasági döntéseket a piacon, az érzékeny politikai döntéseket pedig helyben (lokálisan) kell hozni elve működni kezdett, de az állam jótékony beavatkozásai mentén, szelektív támogatási formákkal, amikor a végső gazdaságpolitikai döntéseket az önkormányzatok szintjén hozzák.

Megszűnt az az elv, hogy a regionális egyenlőtlenségeket a kormány orvosolja, csak kormányzati felelősség társul hozzá. Kibomlott az az ellentmondás, hogy miközben korlátozott gazdasági erőforrások álltak rendelkezésre, közben teljes felelősségű politikai döntéseket kell hozni az önkormányzati hatóságoknak is, s a vállalozási hajlandóság rögtön fejlődésnek indult. Kétségtelenül feszültség támadt (és növekedett) a központi kormány és a helyi kormányzatok között, de ez viszonylag rövid ideig tartott, ahogy mindenki rájött, hogy a központi elképzeléseknek és a helyi kezdeményezéseknek valahol találkozni kell.

Új politikai formák

A korábbiakban említett hatásokkal terhelt környezetben a központi szándékok új politikai menedzselési formákat kerestek a depressziós régiókban, a munkahelyhiányos térségekben, ill. a mind nyilvánvalóbban munkahelyvesztő növekedést produkáló ágazatokban. A szakértők négy témakört neveztek meg: mint az új technológia-telepítési lehetőségeket, a kisvállalkozásokat, a szolgáltató szektor terjeszkedését, valamint a magánszekor kezdeményezéseinek ösztönzését politikai célterületekként. A legnyilvánvalóbb, de egyedi megoldás az amerikai szerkezetváltási politikában a védelmi-katonai és/vagy K+F szerződések szektorális, illetve regionális elosztásán keresztül az amerikai kormány egy explicit ipari és regionális politikát hajtott végre. Ennek eredményeként számos nagyrégió (mint Kalifornia, Texas, egyes New England-i területek) versenybe kerültek, ill. a nyugati gyáripari övezet acélipari, szerszámgépipari, autóipari egységei beszállítóként jelentős feladatokat kaptak a védelmi megrendelésekből. A brit példában a „támogatott területek programok” és a kis- és középvállalkozások programok találkozása jelenti ugyanezt a trendet.

A technológiai változások hatása

A szakértők három típust fogalmaznak meg mint jellemző fejleményt a kutatási és fejlesztési politika hatókörében: úgymint a k+f regionális méretekben, regionális politika k+f területekkel ötvözve, ill. k+f kezdeményezések fejlesztése regionális szinten. Az eredmények nem voltak kifejezetten jók, mert a korábbi elképzelések nem váltak be, vagy a kormányzati támogatási programok nem voltak igazán leleményesek. A szakértők számos negatív determinizmust fogalmaznak meg: egyrészt a külső ellenőrzés és a belső befektetések miatti problémák tömegét, másrészt a technológiai hiányosságokat, hibás technológiai választásokat, negyedszer a kis- és középvállalkozások gondjait. Rendszerint a technológiapolitika és a versenypolitika ütközése, a gazdasági aktorok viselkedése és a politikai kezdeményezések között voltak konfliktusok. A legfőbb okként a kormányzati politika szempontjából azt a hiányosságot nevezik meg, hogy a technológiai fejlesztési programokat rendre a technológiai változásokkal járó gazdasági szerkezetváltási és szélesebb társadalmi (szociális) összefüggésektől elszigetelten indították meg.

A gazdasági szerkezetváltás hatása

Az amerikai ipari szerkezetváltási folyamattal kapcsolatban az ipari decentralizációt olyan folyamatokkal társítják, mint a technológiai változás, kiemelve a költségcsökkentési trendet mint tényezőt, a vállalati reorganizációt, a gazdaságpolitikai feltételrendszer megváltozását különös tekintettel a kormányzati politika megváltozására. A kormányzati politikának fontos indirekt hatásokat tulajdonítanak a nagyvárosoktól és középvárosoktól, valamint a hagyományos gyáripari övezettől való decentralizációs folyamatban. Tudatosan testálta a kormány egyes településekre az állami közszolgálati infrastruktúra befogadását egy-egy ajánlott növekedési politika formájában. A foglalkoztatási szerkezetben bonyolultabb a helyzet, de minden állami szabályozási (munkahelyvédelmi adminisztratív) beavatkozási kísérlet kudarcot vallott (bár ebben voltak fontos eltérések, amennyiben a „Sunbelt”-övezetben teljes elutasítás, a közép-nyugaton kevésbé merev elutasítás volt jellemző).

Fontos fejlemény az európai támogatási politika elvetése, mondván, hogy a társadalmi igazságosság címén ideiglenesen megszavazott központi támogatások állandósulása a hanyatló iparágaknál a versenyhelyzet romlása árán mentegeti, ill. hogy olyan politikai és társadalmi nyomásgyakorlásra ad alkalmat, ami a nemzeti mint többségi érdeket folyamatosan sérti, fokozza az állami terheket. Amikor a támogatásoknak mégis teret adnak, az a kisvállalkozások segítése, ill. a szolgáltatások fejlesztése általában. A kisvállalkozások segítése közvetlen kormányzati eszközökkel a konzervatív kormányok egyik legfőbb tette a vállalati/vállalkozási kultúra körében.

Lokális politikai kezdeményezések

A gazdasági szerkezetváltási politikáknak vannak reprezentánsai (Köln, Glasgow, Torinó stb.), amelyeknél a nemzetgazdasági szintű és a lokális beavatkozások súlya változó (pl. Torinó esetében a kormányzati, Köln esetében a városi önkormányzati dominanciát említik). Fontos ismerni az állami/kormányzati fejlesztő intézményrendszer ezirányú tapasztalatait, ill. a lokális adottságokat, mint a terület ipari múltját, az önkormányzati aspirációkat és lehetőségeket, a helyi cégeket, szakszervezeteket, társadalmi (környezetvédelmi) erőket. Vagyis vannak önkormányzati, vállalati, közösségi lokalizmusok mint politikai eredők vagy igények, s ezekkel számolni kötelező.

Mindent összevéve az elmúlt két évtizedben az ipari szerkezetváltásban és területfejlesztési kezdeményezések terén összegyűjtött tapasztalatok kevés sikerről szólnak, az

európai példából csak kevés működik jól. Az amerikai revíziós tanulmányok (az 1970-1980-as évek között) a saját és az európai példák alapján új stratégiát próbáltak megfogalmazni az önkormányzatiság és lokalitás erősödése, a központi források és beavatkozási jogcímek csökkenése mellett. A központi és a regionális politikák összehangolásának egészen új módszereit kéri számon, ill. a korábbi eszközöket jelentős részben elvetik. Az EU-működése kapcsán különösen élesen vetődik fel a globalitás és a lokalitás együttesének működtetése mint az állami és kormányzati politikában különösen komplex feladat.

IRÁNYADÓ DOKUMENTÁCIÓ - jegyzet, hivatkozott és feldolgozott irodalom

1. Az Európai Unió információs társadalom programjainak alapjai, az akcióprogramokkal a következő dokumentumban található: „Az információs társadalom kialakítása az EU-ban és Mo-on.” Nemzetközi konferencia tájékoztatója. Összeállította Csorba József, szerkesztette Gerzso Géza. OMIKK, 1997, p.80

2. Csorba,J.: Az információs társadalom szervezése. Előterjesztés és konzultációs vázlat az információs társadalom-programok állami, kormányzati szervezéséhez. IFTI, 2000, p.12

3. Csorba,J.: A globális információs társadalommal kapcsolatos magyar várakozások. in: Bognár,V.: Fehér,Zs.: Varga,Cs. (szerk.): Mi a jövő? Információs társadalom ? Tudástársadalom? OMFB, ORTT, HÉA, 1998, p.544,; valamint Csorba,J.: Mo. útja az információs társadalom felé. in: Varga,Cs.: Tibor,T. (szerk.): Magyar jövőképek I-II. Nemzeti stratégia 2020-ig. Kapu, 1997/98, p.832, 678

4. Internet a kormányzatban - Intranet. ITB, 13.számú ajánlás, MeH-IKI, 1997. Papp,Gy., Bartha,L., Csorba,J., Kincses,Gy., Kovács,L., Petróczy,Gy.: p.56

5. Towards a Global Information Society. Global Information Infrastructure Global Information Society: Policy Requirements. OECD, Paris, 1997. p.112

6. Csorba,J.: A globalizáció az információs társadalommal kapcsolatos információtudományos gondolkodásban. = www.inco.hu, 1999/2.sz. p.27

7. A forrástájékoztató információrendszer. IFTI-dokumentáció, 1992, p.46

8. Csorba,J.: Regionalitás, lokalitás az információtudatos világban. előadás a HÉA-SKI konferenciáján, 1999,okt.16.

9. A magyar viszonyok megismerésére az MTA Stratégiai Kutatások Programirodája (!) összegezte az országos területfejlesztési politikát megalapozó tanulmányok tapasztalatait,¹ s ezek szerint gyökeresen átalakult Mo. térszerkezete az elmúlt 10 évben: nagy súlyponti áthelyeződések, összeomlások, kisebb térségi egységek megjelenése: stabilabb szerkezetű, fejlődő nyugati régió, és válságokkal szabdalt, elmaradott keleti régió:

- regionális mozaikterkép felrajzolásához hét minőséget vettek figyelembe: jövedelem/lakos, munkanélküliségi mutató, vállalkozási aktivitás, gépkocsitulajdonlás/lakos, telefonhálózat, külföldi befektetés, vegyes vállalatok aránya:

- a 7 mutató alapján a lakosság 44%-a vesztes és stagnáló régiókban él.

Általános hivatkozások

10. Informatikai koncepciók, politikák nemzetközi gyakorlata. MTA Információtechnológiai Alapítvány. 2000, p.64

11. Globális gazdaság és nemzeti tudásbázis. Erőforrások és alkalmazkodás. TÉT-attasék 6. konferenciája. OMFB, 1999, p.380

Eu-dokumentáció

12. Ansbach'2000: a tanuló régió modell németországi példája. (Lernende Regionen - ein Modell für den Einstieg am Beispiel der Stadt Ansbach.), OMIKK, 2000.

13. Az Alföld a 21. század küszöbén. (szerk.: Baukó T.) Nagyalföld Alapítvány, 1999, p.398
14. A területfejlesztés különösen sikeres projektjei az EU-ban. (European Regional Development and Cohesion Funds, Success Stories. www.inforegio.org/wbpro/pro_en.htm)
15. Business Link services to small and medium-sized enterprises: targeting, innovation, and charging. Department of Geography, University of Cambridge, EN. = Environment and Planning C: Government and Policy, 1999, 17.k. 2.sz. p.177-193.
16. IST Program („user-friendly” information society): kutatási, technológiapolitika és demonstrációs különleges program (1998-2002) keretébe tartozó indirekt kutatási tevékenységek. Európai Bizottság IST Információs Szolgálat, Információs Társadalom Főigazgatósága, Brüsszel. = Official Journal of the Europe Communities, 10.02.2000./EN/C 38. (az OMIKK-EU MIK, FEMIRC Hungary dokumentációjából, adaptálásából).
17. A regionális fejlesztés támogatásának eszközei és mechanizmusa az Európai Unióban. Útmutató a leendő tagországok számára. European Union assistance for regional development: a brief guide for future Member States. = European Commission Directorate-General for Regional Policy and Cohesion. 1999, p.32), OMIKK, 2000
6. Dolbeare,K.M.: Hubbell,J.K.: USA 2012: After the Middle-Class Revolution. Chatham, NJ, 1996, p.190
18. Global Reserach Village. OECD, Science Technology Industry Review, 1999/24.sz. p.124
19. Lovering,J.: New Regionalism: theory led by policy. = International Journal of Urban and Regional Research, 1999/2.sz. p.370-395.
20. Targowski,A.S.: Strategies and Architecture of the Electronic Global Village. The Information Society, 1990/3.sz. p.187-202.
21. Toffler,A. et al.: „A Magna Charta for the Knowledge Age.”: 1994, aug.22. = <http://www.pff.org>
22. The Digital Individual. Special Issue. = The Information Society, 1994/2.sz.
23. Tudástársadalom és tudásmunkás, a vonatkozó ismeretek összegzése. in: Technology Analysis and Strategic Management, 1999/1.sz. p.5-16., 1999/3.sz. p.287-300.